

MIQUEL BARCELÓ

De mal ofici

Fins a quin punt els oficis són desagradables per a qui els fan no és bo de saber. El que és curiós del meu, el d'historiador professional, és, justament, que sembla agradar a tots aquells que el tenen. I així sempre ho manifesten. No n'he sentit mai cap que públicament digués que és un fàstic. Al contrari, el gust de fer-ho és proclamat i, fins i tot, sovint, la proclamació té un to intencionadament solemne. Els historiadors que conec "treballen" —el verb és seu— el segle XVI, el procés d'urbanització, el món rural o els fets de Mataró entre 1876-1891 o... I els agrada. Se'ls nota satisfets del que diuen que saben del passat i de com de rellevant és aquest saber per entendre el present. La convenció és de tothom acceptada. La història és mestra de la vida, o la història serveix com a eina per a fer, finalment, un bon futur. Qui digui això és respectat com un oracle benevolent. Bé, a mi no m'agrada el meu ofici. Ni el que faig ni, sobretot, les matèries amb què he de tractar per a fer-ho. L'escriptura dels clergues és normalment embullada, tibada i plena de mentides, tant la de les cròniques —la d'Alfons III, les de Pelai, bisbe d'Oviedo, de la Silense, de la Narense i la resta sobre les que s'organitza la narració d'Espanya— com els malignes formularis de les cartes monàstiques i episcopals. Llegits de prop els orígens fan rialles i, per això mateix, també, tremolar. I allò dels "sarraïns" també fa por, tan simple i feréstec a l'hora.

Com els historiadors poden avenir-se amb els clergues a considerar que les alqueries del Montsià anomenades com a botí anticipat en un document de Ramon Berenguer de 1097 eren l'Islam i no llogarets de pagesos? Com es pot entendre la disminució intencionada de poblacions si és confosa amb "conflictes de civilitzacions" —sort que hem guanyat!— o amb pulsions abruptes de la "condició

humana" dins la qual resulta habitar-hi encara, només esporàdicament presonera, una bèstia? Com és que gent gran i educada considera decent i entretingut establir connexions entre l'expressió "salus Hispaniae" d'un text llatí d'un mossèn asturià del segle IX amb Ortega y Gasset, Franco i l'organització constitucional d'Espanya? Per què en diuen "memòria històrica", d'aquesta inepta redundància?

L'ofici m'obliga, doncs, a manejar ximpleries, a tenir tracte continuat amb

"L'ofici d'historiador m'obliga a tenir tracte continuat amb matèries intel·lectualment desagradables."

matèries intel·lectualment degradades. En aquest solar d'escombraries hi llueix la qüestió de com la consciència és produïda. És a dir, allò advertit, en les seqüències de supervivència, com a repetitiu i, per tant, eventualment perceptible com a estable. Aquesta és la condició per a fer prediccions, incloses totes les errònies. Com és que una societat determinada —l'espanyola, per exemple— no té prou consciència d'ella mateixa, sobretot a Euskadi? O, com és que la mallorquina no té la consciència que hauria de tenir i no resisteix adequadament la substitució del català per l'espanyol?

Aquestes preguntes impliquen dues coses. Una, que la producció de la cons-

ciència és automàtica, que una certa disposició de la matèria condueix sempre a advertir-ne el sentit. I dues, si no hi ha immediatesa intel·ligent, ha de considerar-se l'existència d'una obstrucció, d'un artifici que impedeix la seva generació.

La força, doncs, un artifici major, irresistible, seria l'adequat per restaurar la generació no efectuada. L'esperit necessita d'una protecció perpètua de la policia (aquesta frase no sé on va). M'explico? Escombraries i lluentors perilloses són aquestes. Però els de l'ofici s'ofereixen, jovials, a assenyalar precedents i correccions possibles als desvaris possibles de la matèria.

Com més experiència concreta he tingut del meu ofici —no sóc un teòric— amb més dismut i perplexitat el faig. Posaré un darrer exemple. L'estudi dels sistemes hidràulics antics m'ha dut a interessar-me per tota mena de formes de maneig d'aigua. I això he sabut. Per a protegir la indústria tèxtil francesa de les oscil·lacions de les importacions de cotó americà la institució colonial anomenada L'Office du Niger va concebre la modesta possibilitat, el 1910, d'irrigar 1.850.000 hectàrees a partir d'unes preses colossals a Sansanding. Per fer-les s'havien de moure de lloc 3,5 milions de pagesos. No es va fer, és clar. Però el senyor enginyer Émile Béline, anomenat "*maître africain de l'eau*" ho havia pensat i trobat normal. Convé recordar que el tren del Congo es va fer. Bé. Jo no he sabut què fer-ne, d'aquesta informació. Era el somni cruel·líssim d'un esbojarrat? Són així les follies de colònies? És un detall d'una fase inevitable del progrés? Només una deformació d'una llenagadissa esfera? És seriós discutir-ho seriosament? No m'agrada. És ofici de tenebrosos.

Historiador i catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona